

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Erzincan Law Review

Cilt/Vol: 27 Sayı/No: 1 Haziran/June 2023

Devletlerin Kripto Varlıklara İlişkin Hukuki Düzenlemeleri Üzerinden Bir Değerlendirme

An Assessment on the Regulations of the States on Crypto Assets

  Dr. Öğr. Üyesi Emin GİTMEZ*

ÖZET

İnternetin kullanılmasıyla yaygınlaşan dijital devrim yaklaşık olarak on yıl önce ortaya çıkan yeni bir teknoloji ile boyut değiştirmiştir. Henüz tanınmaya ve uygulama alanları keşfedilmeye başlanan Blokzincir teknolojisi, finansal işlemler, değer veya varlıklarla ilgili düzenlemeleri de içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan herhangi bir veriyi sürekli olarak şifrelenmiş ve geri döndürülemez bir deftere kaydetmenin merkezi olmayan bir yöntemi olarak tanımlanabilir. Blokzincir teknolojisinin ilk kullanımı 2009'da tanıtılan dijital kripto para birimi olan Bitcoin'in yaratılması ile olmuştur. Bitcoinle başlayan bu süreç onbinlerce altcoinin yaratılmasıyla karmaşık bir hal almıştır. Halihazırda finans alanında getirdiği yeniliklerle konuşulan bu teknolojinin yakın bir zamanda eğitim, sağlık, politika,

* İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalı.

Makale Bilgisi/Article Info: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received: 11.03.2023 | **Kabul/Accepted:** 29.05.2023.

Bu makale, intihal programında taranmış ve iki (kör) hakem incelemesinden geçmiştir. This article was submitted in a plagiarism program and reviewed by two (blind) referees.

Atıf/Cite as: Emin Gitmez, “Devletlerin Kripto Varlıklara İlişkin Hukuki Düzenlemeleri Üzerinden Bir Değerlendirme”, EBYÜ-HFD, C. 27, S. 1, Haziran 2023, (1-26).

Bu makale **Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası** lisansı ile lisanslanmıştır.

gıda ve hukuk gibi hizmetlerin sağlanmasında da yoğun kullanılacağı öngörülmektedir.

Dünya genelinde blokzincir teknolojisinin regülasyonuna yönelik ülke uygulamaları birbirinden farklılık göstermektedir. Geleceğin dünyasını tümünden değiştirecek bu teknolojiye ülke yönetimleri bir yandan temkinli yaklaşmakta bir yandan ise bu teknolojiye geri kalmamak gerektiğine yönelik politikalar ortaya koymaktadır. Şu ana kadar görmezden gelinen bu teknolojiye yönelik müstakil hukuki düzenleme sayısı ülke sayısına oranla düşük düzeydedir. Blokzincir ekosistemi sürekli olarak gelişen Türkiye'nin proaktif hukuk anlayışıyla geleneksel hukuki düzenlemelerin dışında teknolojik yenilikleri destekleyecek nitelikte bağımsız hukuki çalışmalar yapması bu teknolojiye faydalanma konusunda Türkiye'yi avantajlı bir konuma getirecektir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Kripto Varlık, Blokzincir, Blokzincir Teknolojisi ve Hukuk, Regülasyon.

ABSTRACT

The digital revolution, which became widespread with the use of the internet, changed its dimension with a new technology that emerged about ten years ago. Blockchain technology, which is just beginning to be recognized and its application areas to be explored, can be defined as a decentralized method of continuously recording any data, including but not limited to financial transactions, regulation of value or assets, in an encrypted and irreversible ledger. The first use of blockchain technology was with the creation of Bitcoin, the digital cryptocurrency introduced in 2009. This process, which started with Bitcoin, has become complicated with the creation of tens of thousands of altcoins. It is predicted that this technology, which is currently being talked about with the innovations it brings in the field of finance, will be used extensively in the provision of services such as education, health, politics, food and law in the near future.

Country practices for the regulation of blockchain technology around the world differ from each other. Country governments are cautiously approaching this technology, which will completely change the world of the future, and on the other hand, they put forward policies that should not fall behind this technology. The number of regulations for this technology, which has been ignored until now, is low compared to the number of countries. With the proactive legal approach of Turkey, whose blockchain ecosystem is constantly developing, independent legal studies that will support technological innovations apart from traditional regulations will bring Turkey to an advantageous position in benefiting from this technology.

Keywords: Cryptocurrency, Crypto Assets, Blockchain, Blockchain Technology and Law, Regulation.

GİRİŞ

İnternetin kullanılmasıyla yaygınlaşan dijital devrim yaklaşık olarak on beş yıl önce ortaya çıkan yeni bir teknoloji ile boyut değiştirmiştir. Bu tarih ilk kripto para¹ Bitcoinin ortaya konulduğu tarihe denk gelmektedir. Blokzincir olarak adlandırılan bu teknoloji henüz tanınmaya ve uygulama alanları keşfedilmeye başlanan ve sürekli olarak değişen bir teknolojidir. Blokzincir teknolojisi, finansal işlemler, değer veya varlıklarla ilgili düzenlemeleri de içeren ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere herhangi bir veriyi sürekli olarak şifrelenmiş ve geri döndürülemez bir deftere kaydetmenin merkezi olmayan bir yöntemi olarak tanımlanabilir². Teknolojinin başlangıçta kullanımı ve adını duyurması her ne kadar kripto varlıklarla mümkün olmuşsa da kuşkusuz bu teknoloji kripto varlıklardan çok daha girift bir pratiğe karşılık gelmektedir.

Blokzincir teknolojisinin uygulama alanları günden güne çeşitlenmektedir. Finans uygulamalarından bankacılığa, eğitim ve sağlık uygulamalarından kişisel verilerin güvenliğine, tedarik zincirinden değerli kağıtların hukukuna kadar her alana sirayet etmektedir. Bu açıdan blokzincir teknolojisinin geleceğin dünyasını yeniden şekillendireceğine olan inanç artmaktadır. Bu teknolojik devrim tüm süreçleri kolaylaştıran avantajlar ortaya koymakla beraber, teknolojinin uygulanma aşamasını düzenleyen regülasyonların olmaması pratikte önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle, hizmet sağlayıcılar ve kullanıcılar açısından mevcut hukuk düzenindeki hükümlerin bu teknoloji alanında görülen uyumsuzluklara uygulanıp uygulanmayacağı önemli bir problem olarak önümüzde durmaktadır.

Uygulamaya dönük belirsizliklerin varlığı hükümetlerin alana ilişkin hukuki düzenleme yapma gereğini ortaya koymaktadır. Ancak, devletlerin neredeyse tamamı bugüne kadar bu ihtiyacın varlığını görmezden gelmektedir. Bu çalışmada, devletlerin kripto varlık alanına ilişkin yapmış oldukları düzenlemeler ile yürütülmekte olan çalışmalar tespit edilerek genel bir değerlendirme yapılmıştır.

1 Çalışmada kripto para ve kripto varlık ifadeleri aynı anlamda kullanılmıştır. Cümle içinde karşıladığı anlama göre bazı cümlelerde kripto para bazı cümlelerde ise kripto varlık ifadesi kullanılmıştır.

2 William Mougayar, *The Business Blockchain: Promise, Practice, and Application of the Next Internet Technology*, 1 st Edition, Wiley, 2016, s. 4.

I. BLOKZİNCİR

Blok zinciri, kullanıcılar arasında her türlü manuel ve otomatik işlemi kayıt yapabilen açık ve dağıtılmış bir defterdir³. Dağıtılmış olması işlemlerin blokzincir ağına katılan yalnızca bir düğümüne değil birden çok düğümüne kaydedilmesi anlamına gelir. Düğüm (node) blokzincir ağında işlem yapan ve kayıt tutan her bir cihaza karşılık gelir. Blokzincir teknolojisi ortaya çıkış felsefesine göre merkeziyetsizdir. Bir başka deyişle, işlemler tek bir merkezden yürütülmez ve tutulmaz. Blokzincir ağına katılan herkes yapılan işlemleri görebilir. Blokzincirin merkeziyetsiz oluşu, bir devlet, şirket, birey veya organizasyon gibi merkezi bir unsura ihtiyacı ortadan kaldırarak karar verme ve kontrol mekanizmasının bir ağa dağıtılmasını ifade eder. Oysaki, merkezi sistemlerde tüm işlemler tek bir noktada toplanır ve veriyi erişim sadece bu merkezin eliyle sağlanabilir. Dolayısıyla, blokzincir ağlarında eşler arasında veriye erişim açısından bir demokratik yapı söz konudur. Hiçbir düğüm başka bir düğümüne ne yapması gerektiği konusunda talimat veremez. Bu, bir sistemin hem merkeziyetsiz hem de dağıtık olabileceği anlamına gelir. Blokzincir, hesaplama mantığı olarak adlandırılan bir dizi algoritma ve kuralı takip eder. Teoride, her işlemin varlığı tüm kullanıcılar tarafından görülür, ancak işlemler şifrelenmiş olduğundan işlemin "anlamı" veya amacı gizli tutulur. İşlemin her iki tarafındaki kullanıcılar, eşler arası iletimi kullanarak birbirleriyle etkileşime girer. İletişim merkezi bir noktadan yapılmak yerine doğrudan birbirlerinin arasında gerçekleşir. Tüm kullanıcılar benzersiz bir alfasayısal adresle tanımlanır ve bu nedenle bir blok zincirinin takma ad olduğu söylenebilir⁴.

Blok zincirlerin tanımlanmış yedi temel özelliği bulunmaktadır. Öncelikli olarak, blok zincirler, genellikle açık kaynaklı yazılım protokollerine bağlı aracısız ve ulusötesi ağlardır. İkincisi, dağıtık yapıları nedeniyle, konsensüs mekanizmalarının kullanıldığı esnek ve dirençli ağlardır. Üçüncüsü, blok zincirler şeffaftır; işlem verilerinin doğrulanmış ve görünür olduğu duygusu ayrıca içerdikleri veriler genel-özel anahtar şifrelemedinin kullanılması nedeniyle reddedilmez. Dördüncüsü, işlem yapan tarafların kimliklerini açıklamadan sisteme katılmalarına izin verdiği için takma adla karakterize edilebilir. Beşincisi, blok zincirlerin belirli teşvikleri ve maliyet yapıları vardır. Örneğin, blok zinciri tabanlı bir ağ sürdüren

³ Siraj **Raval**, *Decentralized Applications: Harnessing Bitcoin's Blockchain Technology*, O'reilly Media, 2016, s. 5.

⁴ Don **Tapscott**/Alex **Tapscott**, *A Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin is Changing Money, Business, and the World*, Portfolio, 2016.

tarafları teşvik eden ve maliyetlerini kompanse eden blok ödülleri ve maddencilik ücretleri gibi. Altıncı benzersiz bir özelliktir ki, sistem içindeki işlerin durumu üzerinde bir anlaşmaya doğru sosyal aktiviteyi koordine etmek için konsensüs mekanizmalarının konuşlandırılmasıdır (proof of work). Yedinci ve daha derin bir düzeyde, blok zincirler belirli bir tür "özerklik" sağlar, herhangi bir yazılım kodunun tamamen bağımsız olarak yürütülmesini kolaylaştırır⁵.

Blok zincir teknolojisi, sadece kripto paraların ortaya çıkarılmasında kullanılan bir teknoloji olmayıp diğer alanlarda da yeniliği teşvik edebilen çok amaçlı bir teknoloji olarak kabul edilir⁶. Kripto varlıklar fiziki olmayan sanal varlıklar olduğundan programcılar ve yazılım geliştiricilerin yalnızca kripto para birimlerini meydana getirdiği düşünülebilir. Oysaki blokzincir teknolojisi kripto paraları da içine alan yaygın uygulamalarıyla başka alanlarda da bilgi aktarımını sağlayan sistemlerin oluşmasını sağlayabilir. Örneğin, bitcoin protokolündeki yerleşik bazı özellikler, taraf anlaşmazlıklarını, mikro ödemeleri, güvence sözleşmelerini ve akıllı sözleşmelerle mülkiyeti temsil eden içeren birtakım çözümleri de içerir⁷. Kripto varlık ağları, belgeleri saklamak amaçlı noterlik hizmeti de verebilir.

A. Kripto Varlık

Kripto para birimleri veya kripto varlıklar⁸ için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Genel olarak, bunlar, üretimlerini ve transferlerini güvence altına almak için şifrelemeye bağlı dijital varlıklar olarak düşünülebilir. Bu varlıklar, merkez bankası gibi merkezi bir otoriteye sahip olmanın aksine,

⁵ Joao Pedro **Quintais**/Balazas **Bodo**/Alexandra **Giannopoulou**/Valeria **Ferrari**, Blockchain and the Law: "A Critical Evaluation", Amsterdam Law School Legal Studies Research Paper, 2019, s. 3.

⁶ Martin **Muhleisen**, "Finance and Development", International Monetary Fund (IMF), (2018), s. 12, www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/06/pdf/fd0618.pdf, E.T.17.06.2022.

⁷ Jerry **Brito**/Andrea **Castillo**, Bitcoin: A primer for policy makers, George Mason University, Mercatus Center, 2013, s. 9.

⁸ IMF genellikle bunlara kripto varlıklar olarak atıfta bulunmaktadır. Dijital para birimlerinin "tipik olarak bazı parasal özelliklere sahip (ödeme aracı olarak kullanılmak gibi) ancak bir egemen para biriminde ihraç edilmeyen veya bir egemen para birimine bağlı olmayan, herhangi bir kuruluşün yükümlülüğü olmayan varlıklar olduğu ve herhangi bir otorite tarafından desteklenmediğini" belirtir. Bkz. <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2020/01/09/Regulation-of-Crypto-Assets-48810>. E.T.17.06.2022.

merkezi olmayan bir sistem veya ağa dayanırlar; eşler arası bir mimari aracılığıyla, kripto para birimlerinin sahipliğini ve miktarını denetleyen dağıtık bir sistemin ürünüdürler. Bu sistem, yeni kripto para birimlerinin oluşturulup oluşturulamayacağına ilişkin gerekli koşulları ve mülkiyeti tanımlar. Kripto varlık birimlerinin mülkiyeti yalnızca kriptografik olarak kanıtlanabilir. Sistem, kripto varlık birimlerinin sahipliğinin değişmesine izin verir; eğer bu birimlerin mevcut sahipliği doğrulanabilirse ve aynı kriptografik birimin sahipliğini değiştirmek için aynı anda iki farklı işlem yapılırsa, sistem bunlardan yalnızca birini gerçekleştirir. Blokzincir ve bitcoin çoğu kez birbirinin yerine kullanılan kavramlardır. Esasen blokzincir bitcoini de içeren kendine has özellikleriyle ulusötesi bir teknolojidir. Blokzincir Bitcoin yazılımı ile birlikte akıllı sözleşmeler, merkeziyetsiz finans uygulamaları (DeFI), arttırılmış gerçeklik uygulamaları (metaverse vb.), Web3, NFT (Non-fungible token) gibi proje temelli kripto varlıkları da kapsamaktadır. Dolayısıyla blokzincir ve bitcoin birbirinden farklı kavramlardır. Bitcoin blokzincir üzerinde yerleşik dijital bir varlıktır. Bitcoin'in temelindeki teknoloji ise Blokzincir'dir⁹.

Kripto varlık birimleri ağının benzersizliği ve güvenliği, aynı zamanda iki iş protokolü sürecine dayanır: İş Kanıtı (Proof of Work-POW), bir işlemi doğrulama maliyetini ve bunu yapmak için parasal bir ödülü birleştirir. Blok zincirindeki işlemler, her kullanıcıya bir ortak anahtar (kabaca bir banka hesap numarası gibi) ve bir özel anahtar (bir parola gibi) atanan açık anahtar şifrelemesi kullanılarak yapılır. Kripto varlık birimlerini bir kullanıcıdan diğerine aktarmak için "işlem" adı verilen bir mesaj oluşturulur ve bu mesaj blok zincirine eklenir. Bu mesajın gerçekliğini doğrulamak, yani gönderenin "imzasının" (özel anahtarın) "banka hesap numarasına" (ortak anahtar) karşılık geldiğini doğrulamak için, "madenciler" olarak adlandırılan kullanıcılar bilgisayar donanımı matematiksel hesaplamaları yapar. Madencilik süreci, çok miktarda elektrik gücü gerektirdiği için maliyetli olmasına rağmen, kullanıcıları yeni oluşturulan kripto varlık birimleriyle ödüllendirmektedir. Sonuç olarak, bu kullanıcılar daha hızlı iş kanıtı (POW) sağlamak için kendi aralarında rekabet eder ve bu işlemleri yeni bir bloğa kaydeder. Ortalama olarak, yeni bir blok oluşturmak ve işlemi onaylamak için zincire eklemek yaklaşık on dakika sürer. İşlemler

⁹ Mete **Tevetoğlu**, "Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2021, s. 195.

doğrulandıktan ve blok zincirine kaydedildikten sonra geri alınamaz, tahrif edilemez ve ağdaki herkes tarafından şeffaf bir şekilde görülebilmektedir¹⁰.

İkinci protokol olan Hisse Kanıtı (Proof of Stake-POS) protokolünde, kullanıcıların yaptıkları işlem karşılığında gelir elde etmek için ellerinde bulunan kripto varlıkları, yapılan işlemin doğruluğunu kanıtlamak için sisteme kilitlemeleri gerekir. “Staking” (gelirden pay alma) olarak adlandırılan bu kilitleme işleminde, cüzdanda bulunan tutar kilit açılana kadar cüzdanlarda tutulur, kilitlenen tutarın kullanıcının hissesi olduğu ağda işaretlenerek doğrulanır. POS algoritması, bir POW şemasında ihtiyaç duyulan elektrik gücü miktarı konusunu ele alır. Bu algoritmada, yeni bir bloğun yaratıcısı, servetine bağlı olarak deterministik bir şekilde seçilir. Bu, kullanıcının sahiplik payına karşılık gelen bir yüzde madenciliği yapmakla sınırlı olduğu anlamına gelir. Yapılan işlem tıpkı halka arz edilen şirketlerden alınan pay karşılığı yapılan ödeme gibidir. Fazla paya sahip olan kişiler, dağıtılan kârdan da en fazla geliri elde ederler, “staking” için daha fazla kaynak ayıran kripto varlık kullanıcıları da gelirden daha yüksek pay alırlar¹¹.

Kripto para birimleri de kendi içinde bazı zorlukları, dezavantajları barındırmaktadır. Paraların değerindeki oynaklık, ölçeklenebilirlik, yüksek elektrik gereksinimleri, anonimlik, güvenlik endişeleri, merkez bankalarının ve para politikasının belirsiz rolü önemli sorun alanlarıdır¹². Kripto para birimlerinin piyasa değerini ortaya koyan coinler oluşturmaları mümkündür. Bu, genel itibariyle stabil coin denilen değeri Amerikan dolarına endeksli kripto varlıklarla mümkün olmaktadır. İki tür kripto varlık birimi vardır. Bunların ilki BTC (Bitcoin), ETH (Ethereum) ile birçok altcoin gibi bağımsız bir blok zinciri tarafından oluşturulan ve piyasadaki arz ve talebe göre fiyatı farklılaşabilen geleneksel kripto varlık birimleri

10 Yasmin Winther **De Araujo/Consolino Almeida/Jose Antonio Pedrosa-Garcia**, Regulation of Cryptocurrencies: Evidence from Asia and the Pacific, United Nations ESCAPE, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2018, s. 2.

11 **Etherium**. “Hisse İspatı”, <https://ethereum.org/tr/developers/docs/consensus-mechanisms/pos/>. E.T.13.06.2022.

12 **European Central Bank**, “Electronic Money”, https://www.ecb.europa.eu/stats/money_credit_banking/electronic_money/html/index.en.html, E.T.14.06.2022.

diğeri ise USDT, USDC, BUSD, DAI gibi dolar fiyatına sabitlenmiş, piyasadaki arz ve talep koşullarından etkilenmeyen sabit kripto varlıklardır¹³. Örneğin 1 birim USDT 1 birim Amerikan dolarına eşdeğerdir. Bir başka deyişle, bir kripto paranın değeri Amerikan doları benzeri kullanımda olan paralara göre belirlenmektedir.

II. DÜNYA GENELİNDE YAPILAN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Kripto varlık piyasalarında geleneksel bankacılık kadar olmasa da günlük işlem hacmi yüksektir. İşlem güvenliği açısından kripto varlık piyasaları yatırımcı açısından risk taşımaktadır. Öyleki, para transfer işlemleri yapılırken kripto varlık cüzdanlarında yer alan sermayenin tamamını kaybeden çok sayıda yatırımcı bulunmaktadır. Bu nedenle kripto varlık alanının hukukten düzenlenmesi yatırımcıların korunması açısından önemlidir. Bu bağlamda ülkelerin blokzincir teknolojisine ilişkin yaklaşımları farklılık göstermektedir. Dünya genelinde düzenlemeler ilişkin geliştirilen yaklaşımların ilki “Bekle-Gör yaklaşımı”dır. Bu yaklaşım blokzincir teknolojisinin henüz gelişmekte olan bir teknoloji olduğunu, kullanım alanların yaygın olmadığını dolayısıyla düzenlemelerin bu teknolojinin kullanım alanlarının artmasıyla birlikte yapılması gerektiğini savunan bir anlayışın ürünüdür. “Düzenleyici yaklaşım” ise en yaygın kabul edilen ikinci yaklaşımdır. Bu yaklaşım ise blokzincir teknolojisinin varlığını kabul etmekle birlikte alanda hukuki düzenlemelerin ve kuralların bu teknolojinin gelişimi ile eş anlı olarak yapılması gerektiğini ileri sürmektedir¹⁴.

A. Asya-Pasifik Bölgesi

Hindistan kripto paraları yasal para birimi olarak kabul etmemektedir. Aslında dijital varlık ekosistemi açısından kendisini bir inovasyon merkezi olarak tanımlamaktadır. Kripto para işlemlerinin yapılması yasak değildir. Kripto varlık faaliyetlerinin terörizmin finansmanında kullanılma-

13 **World Economic Forum**, “Navigating Cryptocurrency Regulation: An Industry Perspective on the Insights and Tools Needed to Shape Balanced Crypto Regulation”, https://www3.weforum.org/docs/WEF_Navigating_Cryptocurrency_Regulation_2021.pdf, E.T.15.06.2022.

14 **Türkiye Bilişim Vakfı**, “Dünyada Blokzincir Regülasyonları ve Uygulama Örnekleri Karşılaştırma Raporu-2019”, https://bctr.org/dokumanlar/Dunyada_Blokzinciri_Regulasyonlari.pdf, E.T.15.06.2022.

sını engellemek için hukuki düzenleme yapılmıştır. Dijital para birimlerinin ödeme amaçlı kullanılması da ülke genelinde yasaklanmıştır. Bu çalışmaların dışında kripto varlık düzenlemelerinde kayda değer bir ilerleme sağlanmamıştır. Hükümet kripto varlıklara mesafeli durmaktadır. Ancak sanal para birimlerinin altında yatan blok zincir teknolojisinin finansal içerme ve finansal sistemin verimliliğini artırma konusunda potansiyel faydaları olduğunu kabul etmektedir¹⁵. Kripto varlık platformlarını kaydettirmek veya lisanslamak için özel bir yasal çerçeve bulunmamaktadır.

Çin, kripto para birimlerini yasal olarak tanımamaktadır. Bu nedenle, bankacılık sistemi kripto para ilgili hizmetleri sunmamaktadır. Bu amaçla, 2013'ten bu yana hükümet, kripto varlık yatırımcısını korumak ve yatırımcının maruz kalacağı finansal riski önlemek için kripto para ticaretini ve sanal para birimiyle ilgili her türlü faaliyeti kısıtlayan düzenlemeler yapmıştır. Yerli kripto para platformları ile madeni para arzı (ICO) yasaklanmıştır. Şu ana kadar kripto varlık birimini düzenleyen herhangi bir yasa çıkarılmamıştır ancak Bitcoin hakkındaki 2013 genelgesi, Çin hükümetinin kripto para birimini nasıl gördüğüne dair resmi bir bakış açısı sağlamaktadır. Belge, Bitcoin'in merkeziyetsiz olması ve fiyat para biriminin geleneksel özelliklerine sahip olmaması yasal bir para olarak kabul edilmesinden çok sanal bir emtia olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çin hükümeti vatandaşların bu kripto varlık ticaretine riskleri kendilerine ait olmak üzere katılabileceklerini kabul etmektedir. Ayrıca Yüksek Mahkeme kripto varlıkları yasal para birimi olarak değil, bir meta olarak kabul etmektedir. Hükümet Çin Yuanı veya yabancı para birimleri ile bitcoin ticareti yapılmasını kabul etmektedir. Kripto para madenciliği de yasak kapsamındadır¹⁶.

15 **Mondaq**, "Legal Status of Virtual Currencies/Cryptocurrencies in India", <http://www.mondaq.com/india/x/583670/fin+tech/Legal+Status+Of+Virtual+CurrenciesCryptocurrencies+In+India>, *archived at* <https://perma.cc/5H4T-Y3TT>, E.T.17.06.2022.

16 **Comply Advantage**, "Cryptocurrency Regulations Around The World", <https://complyadvantage.com/insights/cryptocurrency-regulations-around-world/>, E.T.18.06.2022.

Japonya blokzincir teknolojisini ve kripto para varlıklarını 2016 yılında yürürlüğe koyduğu Ödeme Hizmetleri Kanunu ile yasal olarak tanımaktadır. Kanunun ekinde kripto varlık¹⁷;

- malların satın alınması veya kiralanması veya belirsiz kişilerce hizmet sağlanması için ödeme olarak kullanılabilen, kimliği bilinmeyen kişilerce alım ve satımı yapılabilen elektronik bilgi işlem sistemi aracılığıyla eşler arası aktarılabilen mülk değeri;
- veya tanımlanmamış kişilerle herhangi mülk değeri için karşılıklı olarak değiş-tokuş edilebilen, bir elektronik bilgi işlem sistemi aracılığıyla eşler arası aktarılabilen mülk değeri şeklinde tanımlanmıştır.

Suç Gelirlerinin Transferini Önleme Yasası uyarınca, kripto varlık platformlarında hesap açan müşterilerin kimlikleri kontrol edilmekte olup şüpheli işlem kayıtları yetkililere bildirilmektedir. Bildirimde bulunmayan kripto varlık platformlarının işletme lisansları 6 aylığına askıya alınmakta ve iptal edebilmektedir¹⁸.

Rusya bir ödeme seçeneği olarak kripto para birimlerinin kullanımını kısıtlamaktadır, ancak bunları düzenlemek için yasal bir çerçeve üzerinde çalışmaktadır. Yabancı kripto borsaları, ülkede hizmet sağlamak için Rusya'daki tüzel kişiliklerini sicile kaydettirmeleri gerekmektedir. Tüm kripto para biriminden itibari paraya geçiş işlemlerinin banka hesapları üzerinden gerçekleştirilmesi ve kullanıcıların hem bankalar hem de kripto varlık borsaları ile müşterinizi tanıma ve doğrulama (Know Your Customer-KYC) kontrollerinden geçmesi gerekmektedir. Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan "Dijital Para Birimi Üzerine" isimli yasa taslağı hükümet tarafından görüşülmektedir. Rusya bitcoin madenciliğinde de önemli konuma sahiptir. Kripto varlıklarda şu anda bir vergilendirme yapılmamak-

17 Japan Payment Services Act, No. 62 of 2016, Supp. Provisions, art. 1, <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/japan>, E.T.18.06.2022.

18 **Imolin**, "Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds, Act No. 22 of 2007", https://www.imolin.org/doc/amlid/Japan/Japan_Act_on_Prevention_of_Transfer_of_Criminal_Proceeds_2007.pdf, E.T.16.06.2022.

tadır. Fakat, tasarı kabul edildiğinde %13 olan bir gelir vergisi oranı üzerinden vergilendirilmesi planlanmaktadır¹⁹. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşının başlamasıyla ABD ile birlikte Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin yaptırım uyguladığı Rusya kripto varlık teknolojilerine dayalı uluslararası bir yeni ödeme sisteminin kurulması için çalışma yürütmektedir. Bununla birlikte, Batı yaptırımlarından kaçınmak için Rusların kripto varlıklara olan talebinin arttığı gözlemlenmektedir. Yine 2023 yılı içerisinde kripto varlık madenciliğinin yasal zemine kavuşturulması için hükümet nezdinde çalışmalar yürütülmektedir.

Singapur'da kripto para birimlerine yatırım ve kripto varlık ticareti yapmak yasaldır. Singapur'da fon sağlama amacıyla ortaya çıkan ICO (ilk para arzı) ların artmasıyla birlikte Singapur Merkez Bankası (Monetary Authority of Singapore- MAS) kripto varlık arzı ve tokenlerinin Singapur yasalarına göre menkul kıymet tanımına uyması durumunda düzenlenebileceğine ilişkin karar almıştır. Alınan karar kripto varlıkların sanal varlıkların ötesine geçen özellikle kara para aklama ve terörün finansmanında da kullanılabilirliğini, bu amaçla düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Ülkede kripto varlık alanını düzenleyen menkul bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ayrıca, kripto varlık platformlarının da faaliyetlerini yürütmek için lisans almaları zorunludur²⁰.

Kripto paralar Güney Kore'de yasal olarak kabul edilmemektedir. Fakat, kripto para varlıklarının günlük hacmi borsada işlem gören hisse senetlerinin değerini geçmiş durumdadır. ICO işlemleri yasaklanmış olup kripto para madenciliği faaliyetleri oldukça sınırlıdır. 2017 yılından itibaren piyasayı düzenlemek amaçlı çalışmalar yapılmıştır. Planlanan kripto vergilendirmesi gibi çeşitli yeni düzenlemeler ile sanal varlık hizmet sağlayıcılarının 24 Eylül 2021'e kadar Finansal Hizmetler Komisyonu'nun kara para aklamayı önleme organı olan Finansal İstihbarat Birimi'ne (Korea Financial Intelligence Unit-KFIU) kaydolmasını gerektiren mevzuat

19 **Coindesk**, "Russian Government Introduces Crypto Bill to Parliament Over Central Bank Objections", <https://www.coindesk.com/policy/2022/02/21/russian-government-introduces-crypto-bill-to-parliament-over-central-bank-objections/>, E.T.19.06.2022.

20 **MAS**, "MAS Clarifies Regulatory Position on the Offer of Digital Tokens in Singapore", <http://www.mas.gov.sg/News-and-Publications/Media-Releases/2017/MAS-clarifies-regulatory-position-on-theoffer-of-digital-tokens-in-Singapore.aspx>, archived at <https://perma.cc/D8V5-3NST>, E.T.20.06.2022.

yürürlüğe girmiştir²¹. Bu şartları yerine getirmeyen birçok hizmet sağlayıcı faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır. Güney Kore’de anonim banka hesaplarından kriptopara transferi ve ticareti yapmak yasaklanmıştır. Ancak, kripto para ticareti tamamen yasaklanmamıştır. Kripto para ticareti yapanlar bankalarla anlaşma yapmak zorunda değildir²².

Avustralya’da neredeyse her 5 kişiden 1’i bir tür kripto varlık birimine sahiptir. Piyasa hızla gelişmekte olup kripto varlık borsalarındaki artan ticaret hacimlerinin yanı sıra kripto varlık cüzdanı uygulamalarını edinen kişi sayısı günden güne artmaktadır. Kripto varlığa sahip erkeklerin payı, kadınların payının iki katından fazladır ve sahiplik, Y kuşağı arasında diğer yaş gruplarına göre daha yaygındır. Kripto para ticaretinde artışa rağmen, Avustralya’da kripto para ATM’si olan veya kripto para ile mağaza içi ödeme yöntemi sunan işletmelerin sayısı mevcut durumda tüm sektörlerde nispeten düşüktür. Avustralya’da kripto para ticareti ülkede yasal olsa da, Avustralya hükümeti tarafından alana ilişkin yapılan düzenleme bulunmamaktadır. Düzenleme eksikliği ve piyasa oynaklığı, Avustralya’da kripto paraya yatırım yapmanın zorluklarından birkaçı olarak görülmektedir. Düzenlenmemiş olsa da, kripto para piyasasına ilişkin bazı politikalar mevcuttur. Kripto para birimi, Avustralya’da yasalara göre servet unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu durum, tüketiciler için kripto varlıkların sermaye kazancı vergisine tabi olduğu ve işletmeler için ticaret hissesi (hisse senedi) olarak işlem gördüğü anlamına gelmektedir. Kripto para birimleri ülkenin Kara Para Aklamayı Önleme ve Terörizmin Finansmanı (Anti-Money Laundering) düzenlemesine tabidir. Bu durum, borsaların Avustralya İşlem Raporları ve Analiz Merkezi’ne (AUSTRAC) kaydolması gerektiği anlamına gelmektedir²³.

21 **Elaw**, “Act on Reporting and Specified Financial Transaction Information, Act No. 6516”, https://elaw.klri.re.kr/kor_service/lawView.do?lang=ENG&hseq=44449, *archived at* <https://perma.cc/7LSF-32ZN>, E.T.23.06.2022.

22 **Blockchain Türkiye**, “Dünyada Blokzincir Regülasyonları ve Uygulama Örnekleri Karşılaştırma Raporu 2019”, https://bctr.org/dokumanlar/Dunyada_Blokzinciri_Regulasyonlari.pdf, E.T.18.06.2022

23 **Statista**, “Cryptocurrency in Australia - statistics & facts”, https://www.statista.com/topics/8519/cryptocurrency-in-australia/#topicHeader__wrapper, E.T.25.06.2022.

B. Avrupa Kıtası

Belçika, Kara Para Aklamayı Önleme ve Terörizmin Finansmanı anlaşması gereğince kripto varlık sağlayıcılarını düzenlemektedir. Yasaya uyulmaması durumunda ağır para cezaları verilmektedir. Belçika yasalarına göre sanal para birimleri yasal ödeme aracı değildir. Finansal Hizmetler ve Piyasa Otoritesi (FSMA) ve Avrupa Merkez Bankası (ECB), sanal para birimini “bir merkez bankası, kredi kurumu veya e-para kurumu tarafından verilmeyen, bazı durumlarda paraya alternatif olarak kullanılabilen, değerini dijital bir temsili” olarak tanımlamaktadır. Sanal paralar yürürlükteki fiat para birimine dönüştürülebilmektedir. Ancak, hükümet bu kabule rağmen kripto paraların yasal bir ödeme aracı olmadığı konusunda tüketicileri uyarılmaktadır²⁴.

Fransa’da kripto paralar sadece yasal olmakla kalmayıp, aynı zamanda dünyadaki hemen hemen tüm diğer ülkelerden daha fazla düzenlenmiş hale getirilmiştir. Bitcoin ve diğer kripto para birimleri dijital varlıklar olarak kabul edilmekte ve hisse senetleriyle aynı şekilde vergilendirilmektedir. 2019 yılında yürürlüğe giren PACTE Tasarısı ile ICO’ların ve dijital varlık hizmet sağlayıcıları (DASP) yani borsalar gibi yapıların fon toplamasına ilişkin bir çerçeve oluşturulmuştur. Bir girişim Fransa’da bir blok zinciri projesi başlatmak isterse, Autorité des Marchés Financiers’e (AMF) vize başvurusu yapılabilir. Ancak AMF’ye bir başvuru yapılmadan da bir ICO projesi başlatmak mümkündür. Ancak sonrasında, Fransa’da kurulmuş veya tescil edilmiş bir tüzel kişilik olarak sicile kaydolmaları zorunludur. Bununla birlikte, proje ve şirket hedefleri hakkında belgeler sağlamaları, topladıkları varlıkları izlemek ve korumak için bir sistem kurmaları ile Kara Para Aklamayla Mücadele (AML) ve terörizmin finansmanı konusundaki düzenlemelere uymaları istenmektedir. AMF’den lisans almak isteyen DASP’ler denetime tabi olup sigorta, iç kontrol prosedürleri, bilgi teknolojisi sistemleri, şeffaf fiyatlandırma vb. ile ilgili bir dizi temel kurala uymakla yükümlüdür. Tüm bu yükümlülükler dijital varlık hizmet sağlayıcılarının pazar ile bütünleşmesini sağlamak amacıyla zorunlu tutulmuştur²⁵.

24 **Freeman Law**, “Belgium and Cryptocurrency”, <https://freemanlaw.com/cryptocurrency/belgium/>, E.T.30.06.2022.

25 **Amf France**, “Towards a new regime for crypto-assets in France”, <https://www.amf-france.org/en/news-publications/news/towards-new-regime-crypto-assets-france>, E.T. 01.07.2022.

Kripto varlıkların ticareti Birleşik Krallıkta serbesttir. Kripto varlık hizmet sağlayıcılarının faaliyetleri yasaldir. Mali Yürütme Otoritesi (FCA) kripto varlık piyasasını düzenleyen ana organdır. Birleşik Krallık, kripto varlıklardan kaynaklanan riskleri ele almak ve yeniliği desteklemek için bir dizi önlem almıştır. Stabil coinler için minimum politika beklentilerinin ortaya konulması, düzenleyici çerçevenin açıklığa kavuşturulması, Beşinci Kara Para Aklamayı Önleme Direktifinin uygulanması, belirli kripto varlıkları referans alan borsada ve türev piyasalarda işlem gören senetlerin satışının, pazarlanmasının ve dağıtımının yasaklanması ile kripto varlık dolandırıcılığının önlenmesi için tüketicilerin uyarılması gibi çalışmalar yapılmaktadır²⁶. Fakat 2022 Nisan ayından itibaren İngiltere hükümeti ülkeyi kripto varlık teknolojisi ve yatırımı için küresel bir merkez haline getirme planlarının bir parçası olarak stabilcoinlerin geçerli bir ödeme şekli olarak kabul edilebileceğini ortaya koymuştur. Kripto varlık ticareti yapan firmaların FCA'ya kayıtlı olması, FCA tarafından kabul edilebilir düzeyde bir AML yönetmeliği izlemeleri zorunludur²⁷.

C. Avrupa Birliği Kripto Varlık Piyasaları Düzenlemesi (MİCA)

Avrupa Birliği kripto varlıklara ilişkin bir düzenleme üzerinde uzun süredir çalışmaktadır. Halihazırda Avrupa'yı dijital çağa uygun hale getirmek ve insanlar için çalışan, geleceğe hazır bir ekonomi inşa etmek hedefine katkı sunacak nitelikte bir taslak düzenleme çalışması bulunmaktadır. Ancak, bu düzenleme henüz Avrupa Birliği müktesebatında yerini almamıştır. Düzenlemeyi gerekli kılan temel argüman kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadeleyi amaçlayan AB mevzuatının ötesinde, çoğu kripto varlığın AB finansal hizmetler mevzuatının kapsamı dışında kalması ve bu nedenle tüketici ve yatırımcının korunmasına ilişkin hükümlere tabi olmaması durumunun ortaya çıkardığı yazılı düzenleme boşluğudur. Düzenlemenin yönetmelik şeklinde ihdas edilmesi planlanmakta böylelikle Avrupa Birliği (AB) düzeyinde kripto varlıklar için uyumlaştı-

26 **HM Treasury**, "UK regulatory approach to cryptoassets and stablecoins: Consultation and call for evidence", https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/950206/HM_Treasury_Cryptoasset_and_Stablecoin_consultation.pdf, E.T.08.07.2022

27 **Gov.uk**, "Government sets out plan to make UK a global cryptoasset technology hub", <https://www.gov.uk/government/news/government-sets-out-plan-to-make-uk-a-global-cryptoasset-technology-hub>, E.T.01.07.2022.

rılmış kurallar getirmesi öngörülmektedir. Hazırlanan taslak teklifi Avrupa Parlamentosunun onayına sunulmuş olup düzenlemenin mevcut haliyle tüm üye ülkeler için bağlayıcı olması planlanmaktadır²⁸. Böylece, Birliğe üye her ülkede yapılacak düzenlemeler için rehber niteliğinde hükümler içermektedir.

MİCA düzenlemesi için ortaya konulan teklif, Mali Eylem Görev Gücü (FATF) ile G7 ülkelerinin ortaya koyduğu uluslararası politika çalışmaları ile uyumludur. Teklif, Avrupa kurumlarına, iç pazarın kurulması ve işleyişini amaç edinmiş üye devletlerin yasalarının yakınlaştırılması için uygun hükümleri belirleme yetkisi veren Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşmanın (Treaty on the Functioning of the European Union) 114. maddesine dayanmaktadır. Teklif, geçerli kuralların tamamen uyumlu hale getirilmesini sağlayarak mali hizmetler için iç pazarın kurulmasının önündeki engellerin kaldırılmasını ve işleyişinin iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Birlik genelinde hem kripto varlıklarının hem de kripto varlık hizmetlerinin farklı çerçeveleri, kuralları ve yorumlarının olması hizmet sağlayıcıların faaliyetlerini AB düzeyinde ölçeklendirme kabiliyetini engellemektedir. Bu, doğası gereği sınır ötesi olan bu ürün ve hizmetlerin hizmet sağlayıcılarının, çeşitli üye devletlerin mevzuatını tanımaya, birden fazla ulusal izin veya tescil almaya zorlamaktadır. Bununla birlikte, servis sağlayıcıların genellikle farklı ulusal yasalara uymasına ve bazen Birlik genelinde kendi iş modellerini bu hukuki düzenlemelere uyarlamaya zorlandığı anlamına gelir. Bu, kripto varlıkları alanında faaliyet gösteren hizmet sağlayıcılar için yüksek maliyetlere, yasal karmaşıklığa ve belirsizliğe yol açarak, Birlik'teki kripto varlık faaliyetlerinin gelişimini ve ölçeklenmesini sınırlandırmaktadır. Bu yönetmelik teklifi gibi AB düzeyinde, kripto varlıklar ve kripto varlık hizmet sağlayıcıları için daha geniş bir sınır ötesi pazarın gelişebileceği ve böylece iç pazarın tüm avantajlarından yararlanabileceği bir ortam yaratılmasına katkı sunacaktır. Bunun yanında, hizmet sağlayıcılar, ihraççılar, tüketiciler ve yatırımcılar gibi tüm

28 Yavuz **Akbulak**, “Kripto Varlık Piyasalarını (MiCA) Düzenleyen Avrupa Birliği'nin Henüz Öneri Aşamasındaki Mevzuatı: Düzenleyici İncelemede Yeni Bir Çağın Müjdecisi”, <https://legal.com.tr/blog/genel/kripto-varlik-piyasalarini-mica-duzenleyen-avrupa-birliginin-henuz-oneri-asmasindaki-mevzuati-duzenleyici-incelemede-yeni-bir-cagin-mujdecisi/>, E.T.08.07.2022

paydaşlar için mali ve idari yüklerin yanı sıra karmaşıklığı da önemli ölçüde azaltacaktır²⁹. Teklif ile hizmet sağlayıcılar için operasyonel gerekliliklerin yanı sıra kripto varlık ihracının açık bir şekilde yapılması mümkün olacaktır. Ayrıca teklifin kabul edilmesi tüketici ve yatırımcının korunması ile finansal istikrar açısından net faydaların ortaya çıkmasını sağlayabilecektir.

Teklifin dört özel amacı vardır. Birincisi, finansal hizmetler hakkındaki AB mevzuatı kapsamında olmayan kripto varlıklar için yasal bir çerçeve sağlamaktır. İkincisi, sağlam ve şeffaf bir yasal çerçeve oluşturarak inovasyonu destekleyecek, kripto varlıkları ve dağıtılmış defter teknolojisinin (Distributed Ledger Technology-DLT) daha yaygın kullanımını teşvik etmektir. Üçüncüsü, tüketici, yatırımcı koruması ve pazar bütünlüğü sağlamaktır. Son olarak, bazı kripto varlıkların geniş çapta kabul edilebilir ve potansiyel olarak sistemik hale gelebilmesi durumunda finansal istikrarı sağlamaktır³⁰.

Henüz taslak niteliğinde olan düzenlemenin genel yapısına bakıldığında kripto varlıklara ilişkin her alanı etkileyecek nitelikte geniş kapsamlı hükümler içerdiği görülmektedir. İlk maddede düzenlemenin konusundan bahsedilmekte, ikinci maddede ise Birlik içinde kripto varlıkların ihracıyla uğraşan veya kripto varlıklarla ilgili hizmetler sağlayan kişilerin yönetmelik kapsamında olduğu belirtilmektedir. Avrupa Birliği nezdinde faaliyet gösteren çok sayıda kurumun yaptığı işlemler kapsam dışı tutulmuştur. Yönetmelikte kripto varlık “dağıtılmış defter teknolojisi veya benzer teknoloji kullanılarak elektronik olarak aktarılabilen ve saklanabilen değer veya hakların dijital temsili” şeklinde tanımlanmıştır. Yönetmelik, tüketicilerin ve yatırımcıların korunmasının yanı sıra finansal istikrarı geliştirerek kripto varlıkların inovasyonunu ve kullanımını teşvik etmektedir. Yeni düzenleme, kripto varlıkların ihraç edilmesi ve ticaretinin yapılması durumunda gerekli olan şeffaflık ve açıklık kriterlerini ortaya koymaktadır. Kripto varlık hizmet sağlayıcılar ile varlık referanslı token (ART) ihraç edenlerin ve elektronik para tokenlerini (EMT) ihraç edenlerin yetkilendirilmesi ve denetlenmesine ilişkin kuralları da belirleyecektir.

29 **Eur-Lex**, “European Union Law”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0593>. E.T.30.12.2022

30 Issam **Hallak**, Markets in crypto-assets (MiCA), European Parliamentary Research Service, November, 2022, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/739221/EPRS_BRI\(2022\)739221_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/739221/EPRS_BRI(2022)739221_EN.pdf). E.T.08.07.2022

Kripto varlık ihracı ile hizmet sağlayıcılarının işleyişi, organizasyon yapısı ve yönetişimi de düzenlenen kısımlar içerisinde yer almaktadır. Ayrıca, kripto varlıkların ticareti, takası ve saklanması için tüketici koruma kurallarının yanı sıra kripto varlık pazarlarının bütünlüğünü sağlamak için piyasanın kötüye kullanılmasını engellemeye yönelik önlemler düzenlemede yer verilen diğer hükümlerdir.

D. Amerika Kıtası

Dünya genelinde kripto paraların ticaretinin bölgesel dağılımına bakıldığında Mayıs 2020 verilerine göre listenin başında %14,16 ile Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir. Amerika'da kripto paraların kullanımını yasak değildir. Kripto varlıklar, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile tutarlı olarak "maddi olmayan varlıklar" şeklinde muhasebeleştirilmektedir. Amerika'da kripto varlıklara yönelik engelleyici düzenlemeler ABD Hazine Bakanlığı'na bağlı Mali Suçları Araştırma Ağı (FinCEN) tarafından kripto varlıklar aracılığıyla kara paranın aklanmasını engellemek amacıyla konulmuştur. FinCEN kripto para birimlerini yasal ödeme aracı olarak kabul etmemektedir. ABD'de kripto varlık düzenlemeleri mevcut finansal kurumların tabi olduğu kurallara bağlı bir şekilde yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle yapılan düzenleme ile sahipsiz (Unhosted) cüzdanlarla yapılan varlık transferlerinin 3.000 doları aşması durumunda müşteri kimliğinin isim ve adreslerinin açıklanması gerekmektedir. Yine 10.000 dolar üzerindeki her kripto varlık transferinin ABD Hazine Bakanlığına bildirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, 2013 yılından bu yana FinCEN kripto varlık hizmet sağlayıcıları, bankalar ve diğer finans kurumlarını AML (Kara Para Aklamayı Önleme ve Terörizmin Finansmanı-Anti-Money Laundering) anlaşması kapsamında denetlemektedir. Para Hizmeti İşletmeleri (MSB'ler) FinCEN'e kayıtlı olmalıdır. Kripto varlık transferleri eyalet düzeyinde de düzenlenmektedir. Bazı eyaletler, kripto varlık birimi aktarımı yapan işletmeler için kayıt gerektirirken, diğerleri kripto varlık transferlerini açıkça muaf tutar. Bazı eyaletlerde, kripto varlık birimi işletmelerine özgü düzenlemeler vardır. New York ve Louisiana, kripto varlık birimi işletmelerine lisans veren iki eyalettir³¹.

31 **Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu**, "Kripto Para Araştırma Raporu-2020", <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/kripto-para-raporu-5f11dfe709c25.pdf>, E.T. 05.07.2022.

Kripto varlık borsalarının faaliyetleri Amerika Birleşik Devletleri'nde yasaldır. Faaliyetleri Banka Gizliliği Yasası (Bank Secrecy Act) kapsamında denetlenmektedir. Bu yasa gereğince kripto varlık borsası hizmet sağlayıcıları FinCEN'e kaydolmaktadır. Yine AML anlaşması hükümlerine uygunluğun sağlanması, anlaşmaya uygun kayıtların tutulması ve yetkili kurumlara raporların sunulması, kripto varlık platformlarının yükümlülükleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC), kripto varlık birimlerini menkul kıymetler olarak gördüğünü ve menkul kıymet yasalarını dijital cüzdanlara ve borsalara kapsamlı bir şekilde uyguladığını belirtmektedir. Buna karşılık, Emtia Vadeli İşlemler Ticaret Komisyonu (CFTC), Bitcoin'i bir emtia olarak tanımlamaktadır. SEC ile karşılaştırıldığında CFTC, kripto varlık türevlerinin halka açık ticaretinin yapılmasına izin vermektedir. Bu izin kripto varlık ticaretine daha dostça bir yaklaşımın olduğunu ortaya koymaktadır. ABD Hazinesi, küresel ve yerel suç faaliyetleriyle mücadele etmek için kripto düzenlemelerine acil ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır³².

Kanada hükümeti kripto varlıklar konusunda proaktif bir anlayışla hareket etmiştir. Bu bağlamda, Kanada'da kripto varlıkların ticareti yasaldır. Ayrıca hükümet, 2013'ten bu yana kripto varlık üzerinden elde edilen kazançları vergilendirmektedir. Kara Para Aklamayı Önleme ve Terörizmin Finansmanı (Anti-Money Laundering) anlaşması hükümleri çerçevesinde sanal para birimleriyle ilgilenen tüm kuruluşlar bu yasa çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. 2014 yılından beridir kripto varlıklar hakkında da bu anlaşma hükümleri uygulanmaktadır. Eyalet düzeyinde kripto varlıklara ilişkin düzenlemeler oldukça tutarsız olmakla birlikte, federal düzeyde kripto varlıklar menkul kıymet olarak nitelendirilmektedir. Kripto varlık platformlarının faaliyetleri ülkedeki diğer para hizmetlerine ilişkin hükümlere tabi olarak sürdürülmektedir³³.

Latin Amerika'daki kripto varlık birimi düzenlemeleri ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösterir. Bolivya gibi bazı ülkeler kriptoyu etkin bir şekilde yasaklarken, Brezilya gibi ülkeler kripto varlık piyasasına ilişkin düzenlemeleri uygulamaya yeni başlamıştır. Genel olarak Latin Amerika'da

32 **Comply Advantage**, "Cryptocurrency Regulations Around The World", <https://complyadvantage.com/insights/cryptocurrency-regulations-around-world/>, E.T.18.06.2022.

33 **Kyc-Chain**, "Cryptocurrency Regulations Around the World", <http://www.mondaq.com/india/x/583670/fin+tech/Legal+Status+Of+Virtual+CurrenciesCryptocurrencies+In+India>, archived at <https://perma.cc/5H4T-Y3TT>, E.T.17.06.2022.

kripto para birimleri varlık olarak kabul edilmekte olup yasal oldukları birçok ülkede sermaye kazancı vergisine tabidir. Latin Amerika'da kripto varlık platformları için düzenlemeler oldukça seyrek. Meksika, borsalar için gerçek düzenlemeler getiren tek ülke konumundadır. Devlet kurumları ve bankalar kripto varlıklar konusunda vatandaşlarını daha dikkatli olmaları hususunda sürekli uyarmaktadır. Fakat, alana ilişkin yapılan hukuki düzenlemeler yetersiz olduğundan kişi ve kurumlar açısından bir bağlayıcılık söz konusu değildir. Kripto varlıklara ilişkin düzenleme eksikliği, özellikle kara para aklama ve terörün finansmanı konusunda endişe yaratmaktadır³⁴.

Kripto varlıklar açısından El-Salvador'u ayrı bir başlıkta değerlendirmek gerekmektedir. 9 Haziran 2021'de El Salvador hükümeti ilk kripto varlık olan Bitcoin'i Amerikan doları ile ülkenin yasal parası olarak kabul etmiştir. Bu küresel ölçekte kripto varlıklara yasal statü kazandıran ülke düzenlemelerinin ilkinin oluşturmaktadır. Ülke bu düzenleme ile Bitcoin'i herhangi bir sınırlama olmaksızın borçları ödemek, mal ve hizmetler ile vergi ödemeleri için kullanmayı yasal hale getirmiştir. Ayrıca, kullanıcıların otomatik ve anında Bitcoin'i ABD dolarına dönüştürmesini sağlayacak bir sistem inşa etmişlerdir. Fakat, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası, Bitcoin'in yasal ülke parası olarak kullanılması nedeniyle ülkeyi uyarmaktadır. Bunun sebebi, Bitcoin'in daha yaygın bir şekilde kabulünün makroekonomik istikrar, yasal ve finansal konularda göreceli etkilerinin ne olduğunun ortaya konulamamasıdır³⁵.

III. TÜRKİYE'DE YAPILAN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Ülkemizde kripto varlık ve blokzincir uygulamalarına yönelik müstakil bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Alana ilişkin yapılan ikincil düzenlemelerin ilki 16 Nisan 2021 tarihli ve 31456 sayılı ve 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (I) numaralı bendinin (f) alt bendi ile dördüncü fıkrası ve 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıy-

34 **Analytics Insight**, "A rundown of cryptocurrency regulations across the world", <https://www.analyticsinsight.net/a-rundown-of-cryptocurrency-regulations-across-the-world/>. E.T.17.06.2022.

35 **Pwc.com**, "El Salvador's law: a meaningful test for Bitcoin", <https://www.pwc.com/gx/en/financial-services/pdf/el-salvadors-law-a-meaningful-test-for-bitcoin.pdf>, E.T.08.07.2022.

met Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanununun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrası ile 18 inci maddesinin altıncı fıkrasına dayanılarak hazırlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmeliktir³⁶. Yönetmeliğin 1. maddesi amaç ve kapsamı açıklamaktadır. Bu yönetmeliğin amacı “ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmamasına ve ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi” şeklindedir. Ödemelerde kripto varlıkların kullanılmaması başlıklı 3. maddede kripto varlıkların tanımı “dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar” şeklinde yapılmıştır. Avrupa Birliği’nde de kripto varlıklar, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar olarak tanımlanmaktadır³⁷. Bu açıdan Avrupa Birliği ve Türk hukukundaki tanımlama benzerdir. Yönetmelik ile kripto varlıkların ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılması yasaklanmıştır. Yasağa ilişkin hükümler Yönetmeliğin 4. maddesinde yer almaktadır. Bunun yanında ödeme hizmeti sağlayıcıları ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremez. Bu tür iş modellerine ilişkin resmi ve özel kurumlar aracılığıyla herhangi bir hizmet sunulamaz. Ayrıca, ödeme ve elektronik para kuruluşları, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunamaz. Bu hizmetleri sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına da aracılık edemez. Buna ilişkin hükümler yönetmelikte açıkça belirtilmiştir.

36 16 Haziran 2021 tarih ve 31456 sayılı yönetmelik.

37 Mesut Serdar Çekin, Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemlerin Borçlar Hukuku ve Eşya Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9 (1), 2022, s.3.

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı tarafından Mayıs 2021 tarihinde Kripto varlık hizmet sağlayıcıları için Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esasların 4'üncü maddesinin birinci fıkrasına 31471 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Yönetmelik değişikliği ile eklenen (ü) bendine göre, "kripto varlık hizmet sağlayıcılar" anılan tarih itibariyle yükümlüler arasına alınmıştır. Belgeye göre kripto varlık hizmet sağlayıcıların tabi oldukları yükümlülükler; "müşterinin tanınması, şüpheli işlem bildirimi, bilgi ve belge verme, devamlı bilgi verme ile muhafaza ve ibraz olarak" belirlenmiştir³⁸.

Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmasına Dair Yönetmelikte kripto para ifadesi kullanılmamıştır. Kripto varlık ifadesinin kullanılması bilinçli bir tercihin ürünüdür. Zira Yönetmelikte kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanılmasının yasaklanmış olması, kripto varlıkların hukuken para niteliği taşımadığını ortaya koymaktadır³⁹. Bu bağlamda paranın sahip olduğu taşınabilirlik, dayanıklılık, genel kabul görme, merkezi bir otorite tarafından basımının yapılması gibi özelliklerinin tamamını karşılamamaktadır.

SONUÇ

Blokcincir henüz yaygınlaşmaya başlayan yeni bir teknolojidir. Blokcincir tabanlı uygulamaların sayısı da günden güne artış göstermektedir. Blokcincir teknolojisinin meydana getirdiği sonuçlar kamusal hayatı etkilemektedir. Bu etki ile birlikte teknolojiye yönelik hukuki düzenlemelerin yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Dünya genelinde bu teknolojinin regülasyonuna dönük birtakım çalışmalar devletler eliyle yürütülmektedir. Yapılan düzenlemelere bakıldığında blokcincire dönük iki temel hukuki yaklaşımın kabul edildiği görülmektedir. Bu yaklaşımların ilki, blokcincir teknolojisini varolan hukuki düzenlemelere tabi tutmak ya da sadece teknolojiye ait düzenlemelerin yer alacağı yeni bir hukuki çerçeve meydana getirmektedir. Düzenleme yaklaşımı olarak nitelendirilebilen bu yaklaşımda blokcincir teknolojisinin uygulanması ile regülasyonların eş zamanlı olması gereği ortaya konulur. İkincisi ise doğrudan bir

38 **MASAK**, "Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar", <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf>, E.T.08.07.2022.

39 Gençer **Özdemir**, Kripto Paraların Eşya Niteliği, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1), 2021.

hukuki düzenleme yapmak yerine blokzincir uygulamalarının sonuçlarını ortaya koyarak ekosistemin ihtiyaçları doğrultusunda bir regülasyon çalışması yapmaktır. Bu bekle-gör yaklaşımıdır. Bekle-gör, kripto varlıkların ve dolayısıyla blokzincir teknolojisinin henüz yaygınlaşmaya başlayan bir teknoloji olduğunu, tüm uygulamalarının henüz ortaya konulmadığını, bu nedenle beklemenin isabetli olduğunu savunan anlayıştır.

Dünya genelinde kripto varlıklara dönük düzenlemelerin sayısı yetersizdir. Bazı ülkeler kripto varlık düzenlemelerini erken dönemde tamamlayarak kripto varlık ekosisteminin ülkelere taşınması için çalışmalar yapmaktadır. Bazı ülkeler kripto varlıkları kendi finans piyasaları açısından tehdit olarak görmekte, bir kısım ülkeler ise düzenleme yapmak için ekonomik düzeyde kendilerine rakip ülkelerin hamle yapmasını beklemektedir. Dolayısıyla regülasyon anlamında dünya genelinde bir yeknesaklığın olmadığını söyleyebiliriz.

Gelinen noktada regülasyonun kripto varlık ekosistemi için elzem olduğu düşünülmektedir. Regülasyonun olması kripto varlık ekosisteminde mevcut olan tüm sorunları çözmeyecektir. Fakat, yatırımcının korunması, piyasa dolandırıcılığının önlenmesi, sektörün büyümesi ve gelişmesi konularında fayda sağlayacağı öngörülmektedir. Bu noktada regülasyonu yapacak devlet yönetiminin niyeti de önem arz etmektedir. Devletlerin vergilendirme aracıyla finansman kaynaklarına yeni bir alternatif kaynak getirme düşüncesi blokzincir ekosisteminin gelişmesini engelleyecektir. Buna karşın ekosistemin ülke içerisinde büyümesine hizmet edecek bir anlayışın ortaya konulması finansal açıdan uzun vadede ülke ekonomisine katkı sağlayabilir. Kuşkusuz bu durumun ortaya konulacak olması da regülasyonun etkileri açısından belirleyici olacaktır.

KAYNAKÇA

Analytics Insight. “A rundown of cryptocurrency regulations across the world”. <https://www.analyticsinsight.net/a-rundown-of-cryptocurrency-regulations-across-the-world/>, E.T. 08.07.2022.

AMF France. “Towards a new regime for crypto-assets in France”. <https://www.amf-france.org/en/news-publications/news/towards-new-regime-crypto-assets-france>, E.T. 01.07.2022.

BTC Haber. “Avrupa Birliği: Kripto Varlık Piyasalarının Düzenlenmesi (MICA)”. <https://www.btchaber.com/avrupa-birligi-kripto-varlik-piyasalarinin-duzenlenmesi-mica/>, E.T. 08.07.2022.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. “Kripto varlık Araştırma Raporu-2020”. <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/kripto-para-raporu-5f11dfe709c25.pdf>, E.T. 05.07.2022.

Brito, Jerry/Castillo, Andrea. “Bitcoin: A primer for policy makers”. George Mason University, Mercatus Center, 2013.

Blockchain Türkiye. “Dünyada Blokzincir Regülasyonları ve Uygulama Örnekleri Karşılaştırma Raporu- 2019”. https://bctr.org/dokumanlar/Dunyada_Blokzinciri_Regulasyonlari.pdf, E.T.18.06.2022

Etherium. “Hisse İspatı”. <https://ethereum.org/tr/developers/docs/consensus-mechanisms/pos/>, E.T.13.06.2022.

Coindesk. “Russian Government Introduces Crypto Bill to Parliament Over Central Bank Objections”. <https://www.coindesk.com/policy/2022/02/21/russian-government-introduces-crypto-bill-to-parliament-over-central-bank-objections/>, E.T.19.06.2022.

Comply Advantage. “Cryptocurrency Regulations Around The World”. <https://complyadvantage.com/insights/cryptocurrency-regulations-around-world/>, E.T.18.06.2022.

Çekin, Mesut Serdar. Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemlerin Borçlar Hukuku ve Eşya Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 9 (1), 2022, s. 1-30.

De Araujo, Yasmin Winther/Almeida, Consolino/Pedrosa-Garcia, Jose Antonio. Regulation of Cryptocurrencies: Evidence from Asia and the Pacific, United Nations ESCAPE. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2018.

Elaw. “Act on Reporting and Specified Financial Transaction Information. Act No. 6516, Sept. 27, 2001, amended by Act No. 14839, July 26, 2017, art. 4”. https://elaw.klri.re.kr/kor_service/lawView.do?lang=ENG&hseq=44449, *archived at* <https://perma.cc/7LSF-32ZN>, E.T.23.06.2022.

European Central Bank. “Electronic Money”. https://www.ecb.europa.eu/stats/money_credit_banking/electronic_money/html/index.en.html, E.T.14.06.2022.

Eur-Lex. “European Union Law”. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0593>, E.T.30.12.2022

Freeman Law. “Belgium and Cryptocurrency”. <https://freeman-law.com/cryptocurrency/belgium/>, E.T.30.06.2022.

Gov.uk. “Government sets out plan to make UK a global cryptoasset technology hub”. <https://www.gov.uk/government/news/government-sets-out-plan-to-make-uk-a-global-cryptoasset-technology-hub>, E.T.01.07.2022.

Hallak, Issam. Markets in crypto-assets (MiCA). European Parliamentary Research Service, November, 2022. [https://www.europarl.europa.eu/Reg-Data/etudes/BRIE/2022/739221/EPRS_BRI\(2022\)739221_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/Reg-Data/etudes/BRIE/2022/739221/EPRS_BRI(2022)739221_EN.pdf), E.T.08.07.2022

HM Treasury. “UK regulatory approach to cryptoassets and stablecoins: Consultation and call for evidence”. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/950206/HM_Treasury_Cryptoasset_and_Stablecoin_consultation.pdf, E.T.08.07.2022

Imolin. “Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds. Act No. 22 of 2007”. https://www.imolin.org/doc/amlid/Japan/Japan_Act_on_Prevention_of_Transfer_of_Criminal_Proceeds_2007.pdf, E.T.16.06.2022.

Kyc-Chain. “Cryptocurrency Regulations Around the World”. <https://kyc-chain.com/cryptocurrency-regulations-around-the-world/>, E.T.05.07.2022.

Mondaq. “Legal Status of Virtual Currencies/Cryptocurrencies in India”. <http://www.mondaq.com/india/x/583670/fin+tech/Legal+Status+Of+Virtual+CurrenciesCryptocurrencies+In+India>, *archived at* <https://perma.cc/5H4T-Y3TT>, E.T.17.06.2022.

MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı). “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar”. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf>, E.T.08.07.2022.

Mougayar, William. The Business Blockchain: Promise, Practice, and Application of the Next Internet Technology. 1 st Edition, Wiley, 2016.

Muhleisen, Martin. “Finance and Development”. International Monetary Fund (IMF) (2018). www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/06/pdf/fd0618.pdf, E.T.17/06/2022.

Raval, Siraj. Decentralized Applications: Harnessing Bitcoin's Blockchain Technology. O'reilly Media, 2016.

MAS. “MAS Clarifies Regulatory Position on the Offer of Digital Tokens in Singapore”. <http://www.mas.gov.sg/News-and-Publications/Media-Releases/2017/MAS-clarifies-regulatory-position-on-theoffer-of-digital-tokens-in-Singapore.aspx>, *archived at* <https://perma.cc/D8V5-3NST>, E.T.20.06.2022.

Japan Payment Services Act, No. 62 of 2016, Supp. Provisions, art. 1. <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/japan>, E.T.18.06.2022.

Özdemir, Gençer. Kripto Paraların Eşya Niteliği, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 11 (1), 2021.

Pwc.com. “El Salvador’s law: a meaningful test for Bitcoin”. <https://www.pwc.com/gx/en/financial-services/pdf/el-salvadors-law-a-meaningful-test-for-bitcoin.pdf>, E.T.08.07.2022.

Statista. “Cryptocurrency in Australia - statistics & facts”. https://www.statista.com/topics/8519/cryptocurrency-in-australia/#topic-Header__wrapper, E.T.25.06.2022.

Tapscott, Don/**Tapscott**, Alex. A Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin is Changing Money, Business, and the World. Portfolio, 2016.

Tevetoğlu, Mete. “Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 2021, s. 193-208.

Türkiye Bilişim Vakfı. “Dünyada Blokzincir Regülasyonları ve Uygulama Örnekleri Karşılaştırma Raporu- 2019”. https://bctr.org/dokumanlar/Dunyada_Blokszinciri_Regulasyonlari.pdf, E.T.15.06.2022.

Quintais, Joao Pedro/Bodo, Balazas/Giannopoulou, Alexandra/Ferrari, Valeria. “Blockchain and the Law: A Critical Evaluation”. Amsterdam Law School Legal Studies Research Paper, 2019, s. 1-28.

World Economic Forum. “Navigating Cryptocurrency Regulation: An Industry Perspective on the Insights and Tools Needed to Shape Balanced Crypto Regulation”. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Navigating_Cryptocurrency_Regulation_2021.pdf, E.T.15.06.2022.